

არაოფიციალური თარგმანი

სტრასბურგი, 2006 წლის 10 ნოემბერი

ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო (CCJE)

დასკვნა #8 (2006)

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის საყურადღებოდ

მოსამართლეთა როლზე სამართლის
უზენაესობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის
უზრუნველყოფაში ტერორიზმის კონტექსტში

მიღებულია CCJE-ს მე-7 სხდომაზე
(სტრასბურგი, 2006 წლის 8-10 ნოემბერი)

ა. შესავალი

ა. ზოგადი კონტექსტი

1. სახელმწიფოების მეთაურებისა და ევროპის საბჭოს ხელმძღვანელობის მესამე სამიტზე მიღებული სამოქმედო გეგმის განხორციელების მიზნით¹, რომელშიც ასახულია წვერი სახელმწიფოების მიერ ადამიანის უფლებათა ეფექტური დაცვის მიმართულებით ძალისხმევის წარმართვის, და პარალელურად ტერორიზმთან უფრო ინტენსიური ბრძოლის აუცილებლობა, მინისტრთა კომიტეტმა დაავალა ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭოს (CCJE) 2006 წლისთვის შეემუშავებინა დასკვნა საკითხზე: *მოსამართლის როლი საჯარო და ადამიანის უფლებების დაცვას შორის წონასწორობის მიღწევის თაობაზე ტერორიზმთან ბრძოლის კონტექსტში*².

2. ევროპის საბჭო მნიშვნელოვან ძალისხმევას წარმართავს ტერორიზმთან ბრძოლაზე და ინდივიდუალური უფლებებისა და თავისუფლებების და სახელმწიფო უსაფრთხოების ინტერესების სწორი დაბალანსების უზრუნველყოფაზე. ევროპის საბჭოს მიერ ამ მიმართულებით განხორციელებული ღონისძიებები სამ მიზანს ეფუძნება:

- სამართლებრივი ღონისძიებების გაძლიერება ტერორიზმთან ბრძოლის მიზნით;
- ფუდამენტური დემოკრატიული ღირებულებების დაცვა;
- ტერორიზმის განმაპირობებელ მიზეზებთან დაკავშირებულ საკითხებზე მუშაობა

3. მოცემული მიმართულებით წარმართული მუშაობის ფარგლებში, ევროპის საბჭოს მიერ შემუშავებული იქნა მთელი რიგი სამართლებრივი ინსტრუმენტები, მათ შორის:

- ტერორიზმის აღკვეთის შესახებ ევროპული კონვენცია [ETS No. 90] და შემსწორებელი ოქმი [ETS No. 190];
- ევროპული კონვენცია ექსტრადიციის შესახებ [ETS No. 24] და მისი პირველი და მეორე დამატებითი ოქმები [ETS No. 86 და ETS No. 98];
- ევროპული კონვენცია სისხლის სამართლის საქმეებზე ურთიერთდახმარების შესახებ [ETS No. 30] და მისი პირველი და მეორე დამატებითი ოქმები [ETS No. 99 და ETS No. 182];
- ევროპული კონვენცია სისხლის სამართლის საქმეების გადაცემის შესახებ [ETS No. 73];
- ევროპული კონვენცია ძალადობრივი დანაშაულის შედეგად დაზარალებული პირების კომპენსაციის თაობაზე [ETS No. 116];

¹ ვარშავა, 2005 წლის 16 – 17 მაისი

² მინისტრთა მოადგილეების 956-ე შეხვედრა (2006 წლის 15 თებერვალი).

- კონვენცია ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის შესახებ [ETS No. 141];
- კონვენცია კიბერდანაშაულის შესახებ [ETS No. 185] და დამატებითი ოქმი კომპიუტერული სისტემების მეშვეობით ჩადენილი რასისტული ან ქსენოფობიური ქმედებების კრიმინალიზაციის შესახებ [ETS No. 189];
- ევროპის საბჭოს კონვენცია ტერორიზმის პრევენციის თაობაზე [CETS No. 196];
- ევროპის საბჭოს კონვენცია დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების, მოძიების, ამოღების, კონფისკაციის და ტერორიზმის დაფინანსების შესახებ [CETS No. 198].

4. მოცემული დასკვნის მომზადების ფარგლებში CCJE-ი ასევე ევროგაერთიანების და გაერთიანებული ერების მიერ შემუშავებულ მთელ რიგ ინსტრუმენტებს დაეყრდნო (კერძოდ, ევროგაერთიანების ტერორიზმის აღკვეთის სამოქმედო გეგმა)³. ასეთ ინსტრუმენტებს შორისაა:

- გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1973 წლის 14 დეკემბერს მიღებული კონვენცია საერთაშორისოდ დაცული პირებისა და დიპლომატიური წარმომადგენლების წინააღმდეგ დანაშაულის აღკვეთისა და დასჯის შესახებ;
- გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1979 წლის 17 დეკემბერს მიღებული საერთაშორისო კონვენცია მძევლების აყვანის წინააღმდეგ;
- გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1997 წლის 15 დეკემბერს მიღებული საერთაშორისო კონვენცია ტერორისტული დაბომბვის წინააღმდეგ;
- გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1999 წლის 9 დეკემბერს მიღებული საერთაშორისო კონვენცია ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის შესახებ;
- საერთაშორისო კონვენცია ბირთვული ტერორისტული აქტების აღკვეთის შესახებ, ნიუ იორკი, 2005 წლის 13 აპრილი;
- 1963 წლის 14 სექტემბერს ტოკიოში ხელმოწერილი კონვენცია თვითმფრინავების ბორტზე განხორციელებული დანაშაულისა და სხვა აქტების შესახებ;
- კონვენცია თვითმფრინავების უკანონო გატაცების აღკვეთის შესახებ, ხელმოწერილი ჰააგაში 1970 წლის 16 დეკემბერს;
- სამოქალაქო ავიაციის უსაფრთხოების წინააღმდეგ მიმართულ უკანონო აქტებთან ბრძოლის საერთაშორისო კონვენცია, ხელმოწერილი მონრეალში 1971 წლის 23 სექტემბერს;
- 1980 წლის 3 მარტს ვენაში ხელმოწერილი კონვენცია ბირთვული მასალების ფიზიკური დაცვის შესახებ;
- სამოქალაქო ავიაციის უშიშროების წინააღმდეგ მიმართულ უკანონო აქტების შესახებ მონრეალის კონვენციის დამატებითი ოქმი საერთაშორისო სამოქალაქო ავიაციის მომსახურე აეროპორტებში ძალადობის უკანონო აქტებთან ბრძოლის თაობაზე, ხელმოწერილი მონრეალში 1988 წლის 24 თებერვალს;

³ ევროპის საბჭო, 5771/1/06.

- საზღვაო ნავიგაციის უსაფრთხოების წინააღმდეგ მიმართული უკანონო აქტების აღკვეთის შესახებ კონვენცია, ხელმოწერილი რომში 1998 წლის 10 მარტს;
- კონტინენტურ შელფზე მდებარე პლატფორმების წინააღმდეგ მიმართული უკანონო აქტების აღკვეთის შესახებ ოქმი, ხელმოწერილი რომში 1998 წლის 10 მარტს;
- პლასტიკური ასაფეთქებელი მოწყობილობების გამოვლენის მიზნით მარკირების შესახებ კონვენცია, ხელმოწერილი მონრეალში 1991 წლის 1 მარტს.

5. რადგანაც ქვემოთ მოყვანილი საერთაშორისო ინსტრუმენტების დებულებების ნაწილი მოცემული დასკვნის კონტექსტთანაა დაკავშირებული, CCJE-ს ასევე სურს ყურადღების მიპყრობა 1949 წლის 12 აგვისტოს ხელმოწერილ ჟენევის კონვენციებზე:

- მოქმედ ჯარში დაჭრილთა და ავადმყოფთა მდგომარეობის გაუმჯობესების შესახებ კონვენცია (I);
- საზღვაო შეიარაღებულ ძალებში დაჭრილთა, ავადმყოფთა და ხომალდის დაღუპვაში მოყოლილ პირთა მდგომარეობის გაუმჯობესების შესახებ კონვენცია (II);
- სამხედრო ტყვეების მიმართ მოპყრობის შესახებ კონვენცია (III)
- სამოქალაქო მოსახლეობის საომარი მოქმედებების დროს დაცვის შესახებ კონვენცია (IV).

6. CCJE-ს ასევე სურს ყურადღების გამახვილება თავის დასკვნაზე No. 6 (2004) გონივრულ ვადაში სამართლიანი სასამართლო განხილვის შესახებ მოსამართლეთა ხელთ არსებული დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გათვალისწინებით, და დასკვნაზე No. 7 (2005) მართლმსაჯულებისა და საზოგადოების შესახებ.

ბ. ადამიანის უფლებათა დაცვისა და ტერორიზმის წინააღმდეგ შესაბამისი ზომების გატარების საჭიროებების შეჯერება

7. ევროპის საბჭომ არაერთგზის გაუსხვა ხაზი, რომ ტერორიზმთან ბრძოლა ადამიანის უფლებების პატივისცემის პრინციპის დაცვით უნდა განხორციელდეს.

8. ზემოთხსენებული მიზნით 2002 წლის ივლისში მინისტრთა კომიტეტმა⁴ სახელმძღვანელო პრინციპები მიიღო ადამიანის უფლებათა პატივისცემისა და ტერორიზმთან ბრძოლის საკითხებზე. ზემოთხსენებულ სახელმძღვანელო პრინციპებში კიდევ ერთხელ ხაზგასმულია სახელმწიფოს ვალდებულება დაიცვას ყველა პირი ტერორიზმის საფრთხისგან, და იმავდროულად თავი შეიკავოს მიკერძოებული ზომების გატარებისაგან და უზრუნველყოს ტერორიზმთან ბრძოლის მიზნით განხორციელებული ყველა ღონისძიების მართლზომიერება და წამების აკრძალვა.

⁴ მინისტრთა მოადგლეების 804-ე შეხვედრა, 2002 წლის 11 ივლისი.

9. სახელმძღვანელო პრინციპებში ასახული საკანონმდებლო ჩარჩო შეეხება პირადი მონაცემების შეგროვებას და დამუშავებას, ღონისძიებებს, რომლებიც ადამიანის პირად ცხოვრებაში ჩარევას გულისხმობენ, დაპატიმრებას, პოლიციის მიერ დაკავებას, წინასწარ პატიმრობას, სამართალწარმოებას, ექსტრადიციას და დაზარალებულის კომპენსაციას.

10. ზემოთხსენებულის გათვალისწინებით, 2005 წლის მარტში მინისტრთა კომიტეტმა სახელმძღვანელო პრინციპები მიიღო⁵ ტერორისტული აქტებისგან დაზარალებული პირების დაცვის შესახებ, რომლებითაც აღიარებულია ამ პირებისადმი მიყენებული ტანჯვა, და მათთვის დახმარებისა და მხარდაჭერის გაწევის საჭიროება.

11. როგორც ყოველდღიურმა გამოცდილებამ და ბოლო პერიოდში მომხდარმა მოვლენებმა დაგვანახა, მიუხედავად იმისა, რომ ტერორიზმი არ არის ახალი მოვლენა, ბოლო ხანებში იგი უპრეცედენტო მასშტაბის საერთაშორისო პრობლემა გახდა. ტერორიზმთან ბრძოლა განსაკუთრებით სერიოზული გამოწვევაა სახელმწიფოებისა და სამართალდამცავი სტრუქტურებისთვის, და შესაბამისად, სასამართლო სისტემისთვისაც, რომელმაც ქმედითად და კრეატიულად უნდა იმოქმედოს და იმავდროულად უზრუნველყოს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნების დაცვა.

12. ტერორიზმსა და ინდივიდუალური თავისუფლებებისა და უფლებების რეალიზაციას შორის აშკარა კონფლიქტი არსებობს, რადგანაც ტერორიზმი არა მხოლოდ სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ისეთ ფუნდამენტალურ უფლებებს, როგორცაა სიცოცხლისა და პირადი ხელშეუხებლობის უფლება და ძირს უთხრის სამართლის უზენაესობის პრინციპს და პლურალისტულ დემოკრაციას, იგი აიძულებს სახელმწიფოებს დააწესონ ისეთი შეზღუდვები, რომლებმაც შეიძლება თავად გამოიწვიონ ადამიანის უფლებათა დარღვევა, თუ სახელმწიფოები ამ თვალსაზრისით სათანადო სიფრთხილეს არ გამოიჩენენ.

13. ზემოთხსენებულის გათვალისწინებით, CCJE-ს მიაჩნია, რომ მხოლოდ მოსამართლეებისგან შემდგარმა ორგანომ უნდა განიხილოს მოსამართლის როლი სამართლის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების დაცვაში ტერორიზმის კონტექსტში.

14. CCJE-ს მიაჩნია, რომ მოსამართლეს, რომელსაც დუალისტური ფუნქცია გააჩნია, კერძოდ: კანონის დარღვევებთან დაკავშირებით გადაწყვეტილებების მიღება, და პირის კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, - სახელმწიფოს მიერ შემუშავებულ საკანონმდებლო ჩარჩოში უმნიშვნელოვანესი როლი უნდა ეკისრებოდეს, და შესაბამისად, იგი ყველა საჭირო

⁵ მინისტრთა მოადგილეების 917-ე შეხვედრა, 2002 წლის 2 მარტი.

უფლებამოსილებით უნდა იყოს აღჭურვილი იმისთვის, რომ ეფექტურად შეასრულოს მასზე დაკისრებული მოვალეობები.

15. CCJE-ს მიაჩნია, რომ თუ ტერორიზმის გამო განსაკუთრებული მდგომარეობა შეიქმნება, და ტერორიზმთან დაკავშირებული განსაკუთრებული საფრთხის მიზეზით გამართლებული იქნება დროებით საფუძველზე განსაკუთრებული ზომების ჩატარება, რომლებიც გარკვეულ უფლებებს ზღუდავენ, ასეთი ზომები კანონით უნდა იყოს დადგენილი, მათი განხორციელება აუცილებლობით უნდა იყოს განპირობებული, და ისინი დემოკრატიული საზოგადოების მიზნების თანაზომიერი უნდა იყონ (იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მე-2 პარაგრაფი გამოხატვის თავისუფლებასთან დაკავშირებით, და აგრეთვე ადამიანის უფლებების პატივისცემისა და ტერორიზმთან ბრძოლის სახელმძღვანელო პრინციპებში ასახული მე-3 პრინციპი). გარდა ამისა, ასეთი ღონისძიებების მართლზომიერება იმ მოსამართლეების კონტროლს და შეფასებას უნდა დაექვემდებაროს, რომლებიც სხვადასხვა სახელმწიფოების სამართლებრივი ტრადიციების გათვალისწინებით განიხილავენ ამ საკითხს და სამართლის შესაბამის სფეროზე გააჩნიათ იურისდიქცია (სამოქალაქო, სისხლის ან ადმინისტრაციული საქმეების განმხილველი სასამართლოები, და არა განსაკუთრებული ტრიბუნალის (სპეციალური სასამართლოების), ანუ *tribunaux d'exception* განხილვის საგანი უნდა გახდეს, რომელიც ჩვეულებრივი სამართლის სისტემის ფარგლებს გარეთაა; იხილეთ ასევე წინამდებარე დასკვნის პარაგრაფები 26, 33-34 და 42).

16. ასეთმა ღონისძიებებმა არ უნდა შელახონ მოქალაქეების უფლებები და თავისუფლებები ისეთ დონემდე, რომ თავად დემოკრატიული საზოგადოების საბაზისო პრინციპები აღმოჩნდეს საფრთხის ქვეშ.

17. ზემოთ განხილული ზოგადი მოსაზრებების გათვალისწინებით, მიზანშეწონილია განვიხილოთ ისეთ ღონისძიებებთან დაკავშირებული ასპექტები, რომლებიც ტერორიზმთან ბრძოლის მიზნით ადმინისტრაციული სამართლის (ნაწილი ბ) და სისხლის სამართლის (ნაწილი გ) ფარგლებში ტარდება, და ასევე მოსამართლეების როლი გამოხატვის თავისუფლების დაცვაში (ნაწილი დ).

ბ. ადმინისტრაციული სამართლის ღონისძიებები

18. სახელმწიფოებმა, საკუთარი მოქალაქეების ტერორისტული აქტებისგან დაცვასა და მათ პრევენციასთან დაკავშირებული ვალდებულებების განხორციელების მიზნით, შესაძლოა ადმინისტრაციული ორგანოების მეშვეობით გაატარონ სხვა ზომები, გარდა სისხლის სამართლით გათვალისწინებული ღონისძიებებისა, რომლებითაც უკვე ჩადენილი ტერორისტული აქტები ისჯება.

19. ასეთი პრევენციული ღონისძიებების მაგალითია უცხო ქვეყნის მოქალაქეების დეპორტაცია, სავიზო და ბინადრობის ნებართვის მოთხოვნა, პირის

ვინაობის დადგენის მიზნით კონტროლი, შეკრებისა და გაერთიანებების აკრძალვა, სატელეფონო მოსმენები, ვიდეოკამერების დამონტაჟება და მონიტორინგი საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით.

20. ასეთი პრევენციული ღონისძიებების შემთხვევაში, ისევე როგორც სისხლის სამართლის სანქციების შემთხვევაში, წონასწორობა უნდა იყოს დაცული მოქალაქეების ტერორისტული აქტებისგან დაცვასა და ადამიანის უფლებების დაცვას შორის.

21. მოსამართლეებმა უაღრესად მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულონ ამ წონასწორობის დაცვის უზრუნველყოფაში. რასაკვირველია, ასეთი წონასწორობის დაცვის უზრუნველყოფა უპირველეს ყოვლისა სახელმწიფოებისა და ადმინისტრაციული ორგანოების ვალდებულებაა. როდესაც სასამართლოები ტერორისტული საფრთხის აღმოფხვრასთან დაკავშირებით მიღებული კანონმდებლობის მოთხოვნებს ითვალისწინებენ, მათ ასეთი კანონმდებლობისა და ადმინისტრაციული ზომების მართლზომიერება, აუცილებლობა და თანაზომიერება უნდა შეისწავლონ გულდასმით.

22. მოცემულ კონტექსტში გათვალისწინებული უნდა იყოს საერთაშორისო და ევროპული სამართლებრივი ინსტრუმენტები, მათ შორის ვალდებულებები, რომლებიც ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციიდან გამომდინარეობენ. ეროვნული უსაფრთხოების დაცვამ შესაძლოა მოცემული კონვენციით გარანტირებული გარკვეული ინდივიდუალური თავისუფლებების შეზღუდვა გამოიწვიოს⁶.

23. ტერორიზმის პრევენციაზე მიმართული ღონისძიებები არ უნდა არღვევდნენ ისეთ ფუნდამენტალურ უფლებებს, როგორცაა სიცოცხლის უფლება (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მუხლი 2), ან წამებისა და ღირსების შელმახველი მოპყრობისა და დასჯისგან დაცვის უფლება (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მუხლი 3).

24. მე-3 მუხლთან მიმართებაში CCJE აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შესაბამისად, ტერორიზმის მიზეზით ვერ იქნება მიჩნეული გამართლებულად წამებისა და არაადამიანური, ღირსების შემლახველი მოპყრობის ან დასჯის აბსოლუტური აკრძალვისგან გადახვევა დამოუკიდებლად მსხვერპლის ქცევისა⁷. სასამართლოს მიაჩნია, რომ როდესაც პირის გაძევებასთან

⁶ მუხლი 8 (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება) მუხლი 9 (აზრის, სინდისისა და რელიგიის თავისუფლება) მუხლი 10 (გამოხატვის თავისუფლება) და მუხლი 11 (შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება).

⁷ იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, გადაწყვეტილება საქმეზე ჩაჰალი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, (15.11.1996), პარაგრაფი 79: "[ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს] კარგადაა აქვს გაცნობიერებული ის სირთულეები, რომელთა წინაშე დღევანდელ პირობებში სახელმწიფოები დგანან თავიანთი საზოგადოებების ტერორისტული ძალადობისგან დაცვის თვალსაზრისით. მიუხედავად ამისა, ასეთ პირობებშიც კი, ადამიანის

დაკავშირებულ საქმეებთან მიმართებაში იმის შეფასება ხდება, თუ რამდენად არსებობდა იმის საფრთხე, რომ მის მიმართ მე-3 მუხლით აკრძალულ მოპყრობას ჰქონოდა ადგილი, ის გარემოება, რომ პირი სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოებისათვის რისკს ქმნის, არ წარმოადგენს არსებითი მნიშვნელობის საკითხს⁸.

25. ტერორიზმის პრევენციაზე მიმართული ადმინისტრაციული აქტების სასამართლოს მიერ გადასინჯვა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი მისნიტრთა კომიტეტის მიერ წევრი სახელმწიფოებისთვის შემუშავებული რეკომენდაცია Rec(2004)20-ის მოთხოვნების შესაბამისად, რომელიც ადმინისტრაციული აქტების სასამართლოს მიერ გადასინჯვის საკითხებს ეძღვნება⁹. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი დაცვის საშუალებების ეფექტიანობის უზრუნველყოფა გულისხმობს, რომ სამართლებრივი დაცვის საშუალებები მისაწვდომი უნდა იყოს პირისთვის მაშინაც კი, თუ მიჩნეულია, რომ იგი სახელმწიფო უშიშროების ინტერესებს ლახავს¹⁰.

26. სასამართლოს მიერ გადასინჯვა გულისხმობს იმ მოსამართლეების მიერ კანონის ნებისმიერი დარღვევის შესწავლას, რომლებიც სხვადასხვა სახელმწიფოების სამართლებრივი ტრადიციების გათვალისწინებით განიხილავენ ამ საკითხს, და სამართლის შესაბამის სფეროზე გააჩნიათ იურისდიქცია (მოცემულ და სხვა მოთხოვნებთან დაკავშირებით იხილეთ 25-ე პარაგრაფში ნახსენები რეკომენდაცია Rec(2004)). სასამართლომ, რაშიც უმეტესწილად სამოქალაქო ან ადმინისტრაციულ საქმეთა სასამართლო იგულისხმება, საკითხთან დაკავშირებული ყველა სამართლებრივი და ფაქტობრივი გარემოებები უნდა შეისწავლოს და არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ ხელისუფლების მიერ ფაქტების დადგენის მიზნით ჩატარებული მოკვლევით.

უფლებათა ევროპული კონვენცია აბსოლუტურად კრძალავს წამებასა და არაადამიანურ, ღირსების შემლახველ მოპყრობას ან დასჯას დამოუკიდებლად მსხვერპლის ქცევისა.

⁸ იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, გადაწყვეტილება საქმეზე ჩაჰალი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, (15.11.1996), პარაგრაფები 80 და 149.

⁹ მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2004 წლის 15 დეკემბერს.

¹⁰ იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე ჩაჰალი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, (15.11.1996), პარაგრაფი 151: "ასეთ შემთხვევებში, იმის გათვალისწინებით, თუ რა გამოუსწორებელი ზიანი შეიძლება მიყენებოდა პირს იმ შემთხვევაში, თუ არასათანადო მოპყრობის ფაქტს რეალურად ექნებოდა ადგილი, და აგრეთვე იმ მნიშვნელობის გათვალისწინებით, რასაც სასამართლო კონვენციის მე-3 მუხლით დადგენილ უფლებას ანიჭებს, კონვენციის მე-13 მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებების ცნება მოითხოვს იმ მტკიცების დამოუკიდებელ შესწავლას, რომ რეალურად არსებობდა პირის მიმართ მე-3 მუხლის მოთხოვნების დარღვევა. ასეთი დამოუკიდებელი შესწავლა უნდა ჩატარდეს მიუხედავად იმისა, თუ რა ქმედებები შეიძლება ჩაედინა პირს, ან რა სახის საფრთხეს უქმნიდა იგი სახელმწიფო უშიშროების ინტერესებს, რის გამოც მისი გამეფება იქნა მიჩნეული მიზანშეწონილად."

27. გასათვალისწინებელია, რომ განსაკუთრებით გარანტირებული უნდა იყოს სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი). ეს უფლება ასევე გულისხმობს, რომ უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მხარეთა თანასწორობა, და თავად სასამართლო განხილვა შეჯიბრებითი პრინციპის დაცვით უნდა წარიმართოს.

28. სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება მოითხოვს, რომ შეჯიბრებითი პროცესიდან გამომდინარე, სასამართლოს მიერ დაშვებული ყველა მტკიცებულებები საქმის მხარეებისთვის უნდა იყოს მისაწვდომი¹¹. იბადება კითხვა, თუ რა მოცულობით არის დასაშვები დოკუმენტებისადმი, მოწმეებისადმი და მტკიცებულებების სხვა წყაროებისადმი წვდომის შეზღუდვა უშიშროებასთან დაკავშირებული მიზეზების გამო. როდესაც მტკიცებულებები მხოლოდ ადვოკატებისთვისაა მისაწვდომი და არა მხარეებისთვის იმის გამო, რომ მტკიცებულებების საქმის მხარეებისთვის პირდაპირმა გამჟღავნებამ შესაძლოა საჯარო ინტერესებს შეუქმნას საფრთხე, იქმნება იმის პოტენციური საფრთხე, რომ ამის გამო შეიძლება არსებითად შეიზღუდოს დაცვის ქმედითი სამართლებრივი მისაგებლის უფლება¹². დამოუკიდებლად იმისა, თუ რა გზით იქნება გადაწყვეტილი მხარეებისა და დაცვისთვის შესაბამისი მტკიცებულებების მისაწვდომობის უზრუნველყოფა, CCJE -ს მიაჩნია, რომ დაუშვებელია რაიმე შეზღუდვების გავრცელება მოსამართლის უფლებაზე გააჩნდეს პირდაპირი წვდომა დოკუმენტებისადმი, მოწმეებისადმი და მტკიცებულებების სხვა

¹¹ იხილეთ რეკომენდაცია Rec(2004)20: სასამართლო პროცესი თავისი ხასიათით შეჯიბრებითი უნდა იყოს. სასამართლოს მიერ დაშვებული ყველა მტკიცებულებები მისაწვდომი უნდა იყოს მხარეებისთვის მათ შორის პაექრობის საჭიროებიდან გამომდინარე. (პარაგრაფი B.4.d).

¹² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მტკიცებულებების მხარეებისა და დაცვისთვის მისაწვდომობის საკითხზე მსჯელობს თავის გადაწყვეტილებაში ჩაჰალის საქმეზე, სადაც იგი პირდაპირ უთითებს კანადის კანონმდებლობაზე: "საქმის განხილვაში მონაწილე მხარეების აზრით (...) სასამართლო გადასინჯვის მექანიზმი არ წარმოადგენს სამართლებრივი დაცვის ეფექტურ საშუალებას ისეთ საქმეებთან მიმართებაში, რომლებიც ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებს ეხება. მე-13 მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად, დამოუკიდებელმა ორგანომ უნდა შეისწავლოს ყველა მტკიცებულებები და ფაქტები, და გადაწყვეტილება მიიღოს საკითხზე, რომელიც სახელმწიფო მდიენისთვის სავალდებულო იქნება. ამასთან დაკავშირებით Amnesty International-მა, Liberty-მ, AIRE ცენტრამ და JCWI-მ (...) სასამართლოს ყურადღება მიაპყრეს იმ პროცედურებზე, რომლებიც ასეთ შემთხვევებზე ვრცელდება კანადაში. 1976 წელს მიღებული კანადის იმიგრაციის შესახებ კანონის თანახმად (რომელიც 1998 წელს გადასინჯა), ფედერალური სასამართლო დახურულ სხდომაზე განიხილავს ყველა მტკიცებულებებს, რის შედეგადაც განმცხადებელს გადაეცემა დასკვნა, რომელშიც შეჯამებულია მის წინააღმდეგ აღძრული საქმის არსი, და მას ეცნობება, რომ მას გააჩნია უფლება ჰყავდეს მისი ინტერესების დამცველი და შეუძლია გამოითხოვოს მტკიცებულებები. უსაფრთხოების მიზნებში გარკვეული მასალების კონფიდენციალურობა უზრუნველყოფილია იმ მოთხოვნით, რომ ასეთი მტკიცებულებების განხილვა განმცხადებლისა და მისი წარმომადგენლის დაუსწრებლად ხდება. მიუხედავად ამისა აღსანიშნავია, რომ ასეთ შემთხვევებში მათ ნაცვლად მტკიცებულებების განხილვას ესწრება ადვოკატი, რომელიც უსაფრთხოების შემოწმებას გაივლის და დაშვებული იქნება ამ მასალებთან, და მას უფლება აქვს მოაწყოს მოწმეების ჯვარედინა დაკითხვა და ზოგადად, დახმარება გაუწიოს სასამართლოს სახელმწიფოს პოზიციის დასაბუთებულობის შეფასებაში. ასეთი პროცედურის შედეგად გაცნობილი მტკიცებულებების შეჯამება, საიდანაც ამოღებული იქნება კონფიდენციალური ინფორმაცია, განმცხადებელს გადაეცემა“.

წყაროებისადმი, რადგანაც სასამართლოს ყველა შესაძლებლობა უნდა გააჩნდეს იმისთვის, რომ საქმესთან დაკავშირებული ყველა ასპექტი შეისწავლოს და ფაქტები დაადგინოს, და ამაზე დაყრდნობით მიიღოს გადაწყვეტილება ეფექტური სამართლებრივი დაცვის საშუალებების თაობაზე (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მუხლი 13).

29. ზემოთხსენებული პრინციპები ასევე ვრცელდება უცხო ქვეყნის მოქალაქეების გამეგებასა და დეპორტაციაზე, ბინადრობის ნებართვის გაცემაზე, ან სხვა სახის დაცვის გავრცელებაზე უარის თქმის შემთხვევებზე (მაგალითად, ლტოლვილის სტატუსი ან დამატებითი დაცვის სახე).

30. მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი არ ვრცელდება უცხო ქვეყნის მოქალაქეების გამეგებასა და დეპორტაციაზე,¹³ ამ ზომების დაკისრებასთან დაკავშირებითაც ვრცელდება სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება (იხილეთ რეკომენდაცია Rec(2004)20, პარაგრაფი 4).

31. CCJE-ს აზრით, სასამართლოს ზედამხედველობის იგივე უფლებამოსილება უნდა იყოს გარანტირებული ისეთ შემთხვევებში, როდესაც უცხო ქვეყნის მოქალაქეების გადაადგილების თავისუფლება იზღუდება, როდესაც ისინი გამეგების ან დეპორტაციის მოლოდინში არიან. გარდა ამისა, ისეთივე ზედამხედველობა უნდა იყოს დამყარებული ასეთი შეზღუდვების აღსრულების პირობებზე, როგორც პირის თავისუფლების აღკვეთის პირობებზე.

32. ნებისმიერ შემთხვევაში, არანაირი გამოუსწორებელი ღონისძიებები ვერ განხორციელდება მანამდე, სანამ საქმე განხილვის სტადიაშია¹⁴. ეს ნიშნავს, რომ დაუშვებელია დეპორტაცია საქმის წარმოების განმავლობაში, თუ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 ან მე-3 მუხლით დაცული აბსოლუტური უფლებები რისკის ქვეშ დგება¹⁵. საზოგადოებრივი წესრიგისა და ეროვნული უშიშროების ინტერესები, როგორც ეს მაგალითად 1984 წლის 22 ნოემბერს მიღებული ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-7 ოქმის პირველ

¹³ იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, გადაწყვეტილება საქმეზე მათაუა საფრანგეთის წინააღმდეგ, (5.10.2000), პარაგრაფი 40: "სასამართლო ასკვნის, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქეების ქვეყანაში შემოსვლასთან, დარჩენასთან და დეპორტაციასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები არ არის დაკავშირებული განმცხადებლის სამოქალაქო უფლებებისა და ვალდებულებების განსაზღვრასთან, ან მისთვის სისხლის სამართლის დანაშაულში ბრალის წაყენებასთან კონვენციის მუხლი 6 § 1-ის მნიშვნელობით."

¹⁴ იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, გადაწყვეტილება საქმეზე მამატკულოვი და ასკარომი თურქეთის წინააღმდეგ, 4.02.2005, პარაგრაფი 124: "შეიძლება ითქვას, რომ დამოუკიდებლად იმისა, თუ როგორია ქვეყნის სამართლებრივი სისტემა, მართლმსაჯულების სათანადო ადმინისტრირება მოითხოვს, რომ გამოუსწორებელი მოქმედებები არ უნდა განხორციელდეს სანამ პირის საქმე განხილვის პროცესში იმყოფება".

¹⁵ იხილეთ უკვე ნახსენები გადაწყვეტილება ჩაჰალის საქმეზე, რომელშიც აღნიშნულია, რომ კონვენცია წამების აბსოლუტურ აკრძალვას ითვალისწინებს.

მუხლშია ასახული, არ არის არსებითი მნიშვნელობის, როდესაც საქმე აბსოლუტურ უფლებებს ეხება.

33. CCJE-ს მიაჩნია, რომ ფუნდამენტალური უფლებებისა და თავისუფლებების გარანტიასთან დაკავშირებული ვალდებულებების დელიკატური ხასიათის გათვალისწინებით, ადმინისტრაციული სამართლის ფარგლებში გატარებულ ისეთ ღონისძიებებზე ზედამხედველობა, როგორცაა უცხო ქვეყნის მოქალაქეების გამეგება (და მათზე დროებითი მეთვალყურეობა), სავიზო მოთხოვნები, ვინაობის დადგენის მიზნით შემოწმება, გაერთიანებისა და შეკრებების აკრძალვა, სატელეფონო მოსმენები, სათვალთვალო კამერების დაყენება, პირის ძებნა საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით და სხვა, პროფესიონალი მოსამართლეებისგან შემდგარ ჩვეულებრივ სასამართლოებს უნდა დაევალოთ (მათ შორის ადმინისტრაციული საქმეების განმხილველ სასამართლოს), რომლებიც კანონმდებლობის შესაბამისად არიან დაფუძნებული და დამოუკიდებლობის სურლი გარანტიით სარგებლობენ.

34. სამართლებრივი დაცვის ეფექტური საშუალებების უზრუნველყოფა შეიძლება მხოლოდ ჩვეულებრივ სასამართლოებს და/ან მოსამართლეებს დაევალოს, რომლებიც გარკვეული ქვეყნების სამართლებრივი მოდელის შესაბამისად არიან შექმნილი და სპეციალიზირებული ცოდნა გააჩნიათ (მაგ. ადმინისტრაციულ საქმეთა განმხილველი მოსამართლე, იხილეთ წინამდებარე დასკვნის პარაგრაფი 26).

გ. სისხლის სამართლის ღონისძიებები

35. ევროპის საბჭოს დოკუმენტებში მრავალჯერ აღინიშნა ტერორისტული აქტების სისხლის სამართლის წესით განხილვის აუცილებლობის თაობაზე (იხილეთ საპარლამენტი ასამბლეის რეკომენდაცია 703(1973) საერთაშორისო ტერორიზმის საკითხებზე); ტერორიზმე ასეთი ღონისძიებებით რეაგირება გულისხმობს, რომ სახელმწიფოებმა შესაბამისი ზომები უნდა ასახონ მატერიალურ სამართალში, რაც (ა) ნაწილში იქნება განხილული, ხოლო (ბ) ნაწილი მოსამართლის სისხლის სამართალწარმოებაში შეუცვლელ როლს მიეძღვნება.

ა. მატერიალური სამართალი

36. ბევრმა სახელმწიფოებმა გაითვალისწინეს თავის ეროვნულ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში „ტერორიზმი“ როგორც დანაშაული, რითაც მათ გაერთიანებული ერების, ევროპის საბჭოს და ევროგაერთიანების სხვადასხვა საერთაშორისო ინსტრუმენტებში ასახული დებულებები და მოთხოვნები გაიზიარეს.

37. იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად მძიმეა დანაშაული, რომელიც ტერორიზმის სახით არის კვალიფიცირებული, და ამ დანაშაულთან

დაკავშირებული პროცესუალური შედეგები, უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ სისხლის სამართლის ძირითადი პრინციპები ტერორიზმთან დაკავშირებულ დანაშაულზე გავრცელდეს და დანაშაულის ელემენტები ნათლად და ზუსტად დადგინდეს.

38. ამ კრიტერიუმების დაცვა უაღრესად მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ იმიტომ, რომ დამტკიცდეს პირის ბრალი სხვა ადამიანებსა და საკუთრებაზე პირდაპირ თავდასხმაში და ზიანის მიყენებაში, არამედ აგრეთვე იმ შემთხვევებისთვისაც, როდესაც ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობა გარკვეული სხვა ქმედებების, მაგალითად ტერორისტული აქტების მომზადებაში მონაწილეობას, ან დაფინანსებას ასევე ტერორისტულ საქმიანობად მოიაზრებს.

39. რადგანაც ტერორიზმს არა აქვს საზღვრები, სახელმწიფოების სამართლებრივი გზებით რეაგირება ამ საფრთხეზე, საერთაშორისო ძალისხმევის ხასიათს უნდა ატარებდეს. მოცემულ სფეროში არსებული საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტრუმენტები ტერორიზმთან ბრძოლაზე მიმართულ საერთო ნორმატიულ ბაზას შეიცავენ. მოსამართლეებს, განსაკუთრებით იმათ, ვინც სახელმწიფოთაშორისო თანამშრომლობის სფეროზე მუშაობენ (მაგ. ინფორმაციის გაცვლა და მოსამართლეების მხარდაჭერა) დიდად დაეხმარებოდა, თუ საერთაშორისო საზოგადოება ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულის ნათელ დეფინიციას შეიმუშავებდა, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-7 მუხლში ასახულ სტანდარტებთან იქნებოდა შესაბამისობაში. მოსამართლეებმა, როგორც კანონის ინტერპრეტაციაზე პასუხისმგებელმა პირებმა, თავის მხრივ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში უნდა გაითვალისწინონ ამ ფენომენის საერთაშორისო ხასიათი.

ბ. მოსამართლის შეუცვლელი როლი ტერორიზმთან დაკავშირებულ სისხლის სამართალწარმოების პროცესში

40. სისხლის სამართლის კონტექსტშიც მოსამართლეების მოვალეობაა როგორც მატერიალური, ასევე პროცესუალური სამართლის თვალსაზრისით, უზრუნველყონ წონასწორობის დაცვა დანაშაულის გამოვლენის და დასჯის საჭიროებასა, და ასეთ დანაშაულში ეჭვმიტანილი ან ბრალდებული პირების ადამიანის უფლებების დაცვის საჭიროებას შორის.

41. ზემოთხსენებული საჭიროებების გათვალისწინებით, მიზანშეწონილია განვიხილოთ ზოგი საკითხი, რომლებიც მოსამართლის როლს შეეხება ტერორიზმთან დაკავშირებული სისხლის სამართალწარმოების პროცესში.

i. ტერორიზმთან დაკავშირებული საქმეების სპეციალური სასამართლოების („tribunaux d'exception") მიერ განხილვის მიზანშეუწონლობა

42. CCJE აღნიშნავს, რომ ევროპულმა სახელმწიფოებმა ერთსულოვანად აღიარეს სახელმწიფოების უაფრთხოების მიზნით ტერორიზმის წინააღმდეგ

ბრძოლის საჭიროებასა და ადამიანის უფლებების დაცვას შორის ბალანსის დაცვის აუცილებლობა, რაც იმაში გამოიხატა, რომ მათ არ მიიჩნიეს მიზანშეწონილად სპეციალური სასამართლოს ("*tribunaux d'exception*" - იხილეთ წინამდებარე დასკვნის მე-15 პარაგრაფი) შექმნა ტერორიზმთან დაკავშირებულ საფრთხესთან გამკლავების მიზნით.

43. სახელმწიფოებმა ასეთი ბალანსის მიღწევა თავის სასამართლოებს უნდა ანდონ, რაც დემოკრატიულ სახელმწიფოებში არსებული სამართლისა და საერთაშორისო კონვენციებში, განსაკუთრებით კი ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციაში ასახული პრინციპების დაცვით უნდა განხორციელდეს.

44. CCJE-ს აზრით, მოსამართლის როლი ტერორიზმთან დაკავშირებული საქმეების განხილვის პროცესში უცვლელი რჩება და არ განსხვავდება იმ როლისგან, რომელსაც იგი სხვა კატეგორიის დანაშაულის განხილვის დროს ასრულებს, და რომ კონკრეტული დანაშაულის არსი არ ამართლებს დადგენილი ნორმებიდან და წესებიდან გადახვევას.

45. მიუხედავად ამისა აღსანიშნავია, რომ მოცემული კატეგორიის დანაშაული იმ სასამართლოების მიერ უნდა იყოს განხილული, რომლებსაც ყველაზე მძიმე დანაშაულის განხილვის იურისდიქცია გააჩნიათ, და ასეთი სასამართლოები ეროვნულ დონეზე უნდა არსებობდნენ.

46. CCJE აცნობიერებს, რომ ეროვნული გარემოებებიდან ან მოსამართლის უსაფრთხოების საჭიროებებიდან გამომდინარე, ზოგჯერ შეიძლება გამართლებული იყოს ტერორიზმთან დაკავშირებული საქმეების სპეციალიზირებული სასამართლოებისთვის გადაცემა.

47. ნებისმიერ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია, რომ ასეთი სპეციალიზირებული სასამართლოები დამოუკიდებელი მოსამართლეებით იყონ დაკომპლექტებული, და მათ ჩვეულებრივ დადგენილი წესებით და პროცედურებით იხელმძღვანელონ, რათა დაცვის უფლებები და სამართლიანი და საჯარო სასამართლო განხილვის უფლება სრულად იყოს დაცული.

48. საჭიროა თავიდან იყოს აცილებული ისეთი სიტუაცია, როდესაც ერთის მხრივ, გამოძიებას ტერორიზმის სფეროში სპეციალიზირებული გამოცდილება გააჩნია, მაგრამ მეორეს მხრივ, მოსამართლეებს და პროკურორებს შეიძლება განსაკუთრებული სირთულეები შეექმნათ მოცემულ სფეროში ცოდნისა და გამოცდილების ნაკლებობის გამო.

49. მოსამართლეთა ტრენინგი უნდა მოიცავდეს ტერორისტულ საქმიანობასთან დაკავშირებულ ყველა სისხლის და ფინანსური სამართლის ასპექტებს, და გარდა ამისა, ეს საკითხები საერთაშორისო ჭრილში უნდა განიხილებოდეს, რაც ხელს შეუწყობს მოსამართლეთა ქსელების ჩამოყალიბებას, რომლებიც მნიშვნელოვანია

ინფორმაციის გაზიარებისა და სხვა სახის ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობისთვის.

50. ტრენინგზე მიმართული ინიციატივები ასევე მიზნად უნდა ისახავდნენ მოსამართლეთა კონკრეტულ ფუნქციებზე ყურადღების გამახვილებას, კერძოდ, მოსამართლის მიერ ბალანსის დაცვის საჭიროებაზე დანაშაულის აღკვეთასა და ფუნდამენტალური უფლებების პატივისცემას შორის, მაშინაც კი, როდესაც საქმე ტერორისტულ საქმიანობას შეეხება.

ii. მოსამართლის როლი გამოძიების პროცესში

51. CCJE-ს მიაჩნია, რომ დამოუკიდებლად იმისა, თუ რამდენად მძიმეა დანაშაული, სასამართლოებმა გამოძიების ყველა ეტაპზე უნდა უზრუნველყონ, რომ ინდივიდუალური უფლებების შეზღუდვა მხოლოდ საჯარო ინტერესებით განპირობებული შეზღუდვებით შემოიფარგლოს¹⁶. სასამართლოებმა უნდა შეაფასონ გამოძიების მიერ მოპოვებული მტკიცებულებების კანონიერება და საფუძვლიანობა, და ისინი უფლებამოსილი უნდა იყონ არ დაუშვან მტკიცებულებები, რომლებიც წამების ან არაადამიანური და ღირსების შემლახველი მოპყრობის, დაცვის უფლებების დარღვევის, ან სხვა უკანონო მოქმედებების გზითაა მოპოვებული. სასამართლოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ გამოძიებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები სამართლიანი სასამართლოსა და მხარეთა თანასწორობის პრინციპების დაცვით იყონ მიღებული.

52. მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეულ სახელმწიფოებში გამოძიებები სპეციალური საინფორმაციო სამსახურების გამოყენებით ტარდება, რომლებიც დანაშაულის გამოძიების, ან პრევენციის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტებს წარმოადგენენ, ასეთი საინფორმაციო სამსახურების საქმიანობა არ უნდა ხორციელდებოდეს შესაბამისი კანონმდებლობის დარღვევით, და იგი დემოკრატიულ კონტროლს უნდა ექვემდებარებოდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნების დაცვით¹⁷.

53. CCJE-ს მიაჩნია, რომ აქტივების გაყინვის, კონფისკაციის, ან დაყადაღების ყველა განჩინება, რომელიც ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთაზეა მიმართული, მხოლოდ კანონის დაცვით უნდა იყოს მიღებული, და ეს ღონისძიებები სასამართლოს ნებართვით და მისი რეგულარული ზედამხედველობით უნდა განხორციელდეს, რადგანაც ასეთმა მოქმედებებმა შეიძლება პირადი ცხოვრებისა და საკუთრების უფლების სერიოზული დარღვევები გამოიწვიონ.

¹⁶ იხილეთ პროკურატურის როლი ადამიანის უფლებების დაცვაში, რეკომენდაცია Rec(2000)19, პროკურატურის როლზე სისხლის სამართალწარმოების პროცესში. CCJE თავის მომავალ დასკვნაში დეტალურად განიხილავს სასამართლოსა და პროკურატურას შორის ურთიერთობებს (იხილეთ ასევე ევროპელ მოსამართლეთა გლობალური სამოქმედო გეგმა, დოკუმენტი CCJE (2001) 24).

¹⁷ იხილეთ „ვენეციის კომისია: ევროპის შინაგანი უშიშროების სამსახურები“, (CDL/Inf (98)6).

54. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა წევრი სახელმწიფოების საყურადღებოდ რეკომენდაცია Rec(2005)10 შეიმუშავა მძიმე დანაშაულის, მათ შორის ტერორიზმის აღკვეთის მიზნით სპეციალური საგამომიებო ტექნიკების თაობაზე¹⁸.

55. რეკომენდაციაში აღნიშნულია, რომ სპეციალური საგამომიებო ტექნიკების გამოყენება უაღრესად მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია უკვე ჩადენილ, ან მომზადების სტადიაზე მყოფ მძიმე დანაშაულთან ბრძოლის კონტექსტში. გარდა ამისა, რეკომენდაციაში ასევე ხაზგასმულია, რომ ასეთი ტექნიკა მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, და მისი დაცვით უნდა იყოს გამოყენებული, სასამართლოს, ან სხვა „დამოუკიდებელი ორგანოს“ ზედამხედველობის ქვეშ. CCJE-ის გარკვეული ექვები გააჩნია იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად შეიძლება ზედამხედველობის ფუნქცია ასეთ „დამოუკიდებელ ორგანოებს“ დაეკისროს, და არა იმ მოსამართლეებს, რომლებსაც რამოდენიმე სახელმწიფოს სამართლებრივი ტრადიციების გათვალისწინებით სამართლის შესაბამის სფეროზე გააჩნიათ იურისდიქცია (იხილეთ წინამდებარე დასკვნის 26-ე პარაგრაფი). „დამოუკიდებელი ორგანოების“ კონცეფცია არ არის საკმარისად ზუსტად განსაზღვრული, და არ იძლევა სასამართლო განხილვის სამართლიანობის გარანტიას, როგორც ამას ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის პრველი პარაგრაფი მოითხოვს.

56. CCJE-ს აზრით სპეციალური საგამომიებო ტექნიკა მართლზომიერებისა და თანაზომიერების პრინციპების დაცვით უნდა იყოს გამოყენებული; ასეთი ღონისძიებები მხოლოდ დროებით ღონისძიებებად უნდა მოიაზრებოდნენ, და მათ გამოყენებაზე სასამართლოს მიერ რეგულარული კონტროლი უნდა იყოს დამყარებული (რაც ასევე გულისხმობს ამ ღონისძიებების გატარების წინასწარ ავტორიზაციას).

iii. მოსამართლის როლი პირის თავისუფლების აღკვეთის პროცესში

57. CCJE-ი კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 და მე-4 პარაგრაფების მოთხოვნების დაცვის აუცილებლობას, კერძოდ წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ტერორიზმში ბრალდებული პირებისა და ტერორიზმში მსჯავრდებული პირების ადამიანის უფლებების დაცვის საჭიროებას¹⁹. თავისუფლების აღკვეთა, როგორც სანქცია,

¹⁸ რეკომენდაცია Rec(2005)10-ის შესაბამისად, სპეციალურ საგამომიებო ტექნიკებს მიეკუთვნება: “შესაბამისი კომპეტენტური ორგანოს მიერ სისხლის სამართლის გამოძიების კონტექსტში მძიმე დანაშაულის გამოძიებისა და ექვმიტანილი პირების გამოვლენის მიზნით გამოყენებული ტექნიკები, რომელთა მიზანია ინფორმაციის მოძიება ისეთი გზით, რომ სამიზნე პირებისთვის ამის თაობაზე არ გახდეს ცნობილი.”

¹⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფი: „ამ მუხლის 1-ლი პუნქტის (c) ქვეპუნქტის დებულებების თანახმად, დაკავებული ან დაპატიმრებული ყველა პირი დუყოვნებლივ უნდა წარედგინოს მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განხორციელებისათვის კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს და მას უფლება უნდა ჰქონდეს,

შეიძლება მხოლოდ სასამართლოს მიერ იყოს დაკისრებული იმ პირებზე, რომელთა ბრალეულობა უკვე დამტკიცდა. მიუხედავად ამისა, გამონაკლის შემთხვევებში პირი შეიძლება დაკავებული იყოს მანამდე, სანამ სასამართლო გადაწყვეტილებას მიიღებს აღმკვეთი ზომების შეფარდების თაობაზე (პატიმრობა, გირაოთი გათავისუფლებაზე უარის თქმა ბრალის ოფიციალურად წაყენებამდე, როგორც სასამართლო განხილვამდე, ასევე მის შემდეგ).

- **ექვმიტანილების დაკავება**

58. რაც შეეხება პირის ბრალეულობის დადგენამდე დაკავებას ან პატიმრობას, სხვადასხვა ქვეყნებში სხვადასხვა მდგომარეობაა იმასთან დაკავშირებით, თუ რა მოცულობითაა დაშვებული ადამიანის უფლებათა შეზღუდვა. ასე მაგალითად, მაშინ როდესაც ქვეყნების ნაწილმა ტერორიზმთან დაკავშირებულ საქმეებთან მიმართებაში პირის პოლიციის პატიმრობაში ყოფნის, ან წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის ვადაც კი გაზარდეს, სხვა ქვეყნებმა არჩიეს არ გადაეხვიათ ჩვეულებრივი სამართლის ნორმებიდან.

მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში, ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში. გათავისუფლება შეიძლება უზრუნველყოფილ იქნეს სასამართლო პროცესზე გამოცხადების გარანტიებით“; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პარაგრაფი: „ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, უფლება აქვს, მიმართოს სასამართლოს, რომელიც სწრაფად განიხილავს მისი დაპატიმრების მართლზომიერების საკითხს და გამოსცემს ბრძანებას მისი გათავისუფლების შესახებ, თუ დაპატიმრება არ არის კანონიერი“.

გარდა ამისა, თავის გადაწყვეტილებაში საქმეზე ბროგანი და სხვები გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ (29.11.1988) ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 61-ე პარაგრაფში აღნიშნა, რომ ტერორისტული აქტების გამოძიება სახელმწიფოებს სერიოზულ გამოწვევებს უქმნის. სასამართლო აღიარებს, რომ შესაბამისი დამცავი მექანიზმების არსებობის პირობით, ტერორიზმის ამ კონკრეტული საქმის კონტექსტის გათვალისწინებით შეიძლება ითქვას, რომ „ის ვადა რომლის განმავლობაშიც ხელისუფლებას შეუძლია ტერორიზმში ექვმიტანილი პირი დაკავებაში ჰყავდეს, ისე, რომ არ დაირღვეს მე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფის მოთხოვნები, მანამდე, სანამ პირი მოსამართლის, ან სასამართლო ხელისუფლების განხორციელებისათვის კანონით უფლებამოსილი სხვა მოხელის წინაშე წარსდგება, ხანგრძლივია. ექვმიტანილი ტერორისტების დაკავებასა და პატიმრობაში მოთავსებაზე სასამართლო კონტროლის დამყარების თვალსაზრისით მთავრობის მიერ დასახელებულმა სიმნელებმა შეიძლება გავლენა მოახდინონ მე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფის მოთხოვნების შესრულებაზე, მაგალითად დანაშაულის ხასიათიდან გამომდინარე არ იქნება გატარებული შესაბამისი პროცესუალური ზომები, რომ ამ პირების უფლებები იყოს სათანადოდ დაცული. აღსანიშნავია, რომ ამ მიზეზების გამო ვერ იქნება მიზანშეწონილად მიჩნეული, რომ მე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფით გათვალისწინებული მოთხოვნა, რომ პირი ”დაუყოვნებლივ უნდა წარსდგეს მოსამართლის წინაშე“, უგულებელყოფილი იყო. სასამართლო ასევე აღნიშნავს, რომ ცნება „დაუყოვნებლის“ ინტერპრეტაციის ფარგლები და მოქნილობა ძალიან შეზღუდულია (იხილეთ პარაგრაფი 62). სასამართლოს აზრით, მოცემულ საქმესთან დაკავშირებით პირის დაკავების ოთხი ეპიზოდის ხანგრძლივობიდან ყველაზე მოკლე ხანგრძლივობის ეპიზოდიც კი არღვევს კონვენციის სმე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფით ნაგულისხმევ ვადას. „მიუხედავად იმისა, რომ განმცხადებლების დაკავება და თავისუფლების აღკვეთა მართლზომიერი მიზეზებით იყო განპირობებული, კერძოდ კი ტერორიზმისგან საზოგადოების დაცვის მიზეზით, თავად ეს არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ მიჩნეული იყოს, რომ კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პარაგრაფი არ დარღვეულა“.

59. რადგანაც გადაადგილების თავისუფლება დემოკრატიული სახელმწიფოების მიერ ერთ-ერთ ფუნდამენტალურ უფლებად მოიაზრება, CCJE -ს მიაჩნია, რომ ამ უფლებების შეზღუდვაზე მიმართული ღონისძიებები ნათლად უნდა იყოს გაწერილი კანონში და მოსამართლეების, როგორც ინდივიდუალური თავისუფლებების დაცვის გარანტიორების ფუნქციებში უნდა შედიოდეს პირის ბრალეულობის დადგენამდე მისი დაკავების ან პატირობის პირობებზე ზედამხედველობის დამყარება.

60. ასეთი ზედამხედველობა გულისხმობს, რომ მოსამართლეს უნდა შეეძლოს დაკავების სამართლებრივი და ფაქტობრივი გარემოებების შემოწმება (მათ შორის იმ ექვსის საფუძვლების დადგენა, და დაკავებულ პირს უნდა მიეწოდოს ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რა საფუძველზე წაეყენება მას ბრალი), და უზრუნველყოფა, რომ პირის ღირსება არ არის შელახული და მისი დაცვის უფლება გარანტირებულია; ასევე იმის უზრუნველყოფა, რომ პირის უფლებების შეზღუდვა აუცილებელია ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე, და რომ ეს შეზღუდვა თანაზომიერია მისაღწევი მიზნისა, და ეს არ აისახება უარყოფითად პირის დაცვის უფლებაზე; შემოწმება იმისა, ხომ არ დაექვემდებარა დაკავებაში მყოფი პირი წამებას, ან სხვა არაადამიანურ და ღირსების შემლახველ მოპყრობას; უკანონოდ გამოაცხადოს დაკავების ღონისძიებები, თუ დაკავება საიდუმლოდ, ან შეუზღუდავი ვადით ხდება (მოსამართლემ უნდა დაადგინოს პირის დაკავებაში ყოფნის ვადა), ან არ არის გათვალისწინებული პირის სასამართლოს წინაშე წარსდგომა. თუ ზემოთხსენებული ფუნქციების შესრულების პრცესში მოსამართლე შეიტყობს, რომ პირი შეიძლება საიდუმლოდ არის დაკავებული და/ან გადაყვანილი, იგი უფლებამოსილია მოცემული საკითხის გამოძიების მიზნით საქმე სისხლის სამართლის დანაშაულის გამოძიებაზე პასუხისმგებელ ორგანოს გადასცეს.

- **სასამართლო განხილვის შემდგომი დაკავება**

61. რაც შეეხება იმ პირების დაკავებას, რომელთა ბრალეულობა უკვე დადგინდა, CCJE-ს მიაჩნია, ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულის სიმძიმით ვერ იქნება გამართლებული სისხლის სამართალწარმოების სფეროში და თავისუფლების აღკვეთაზე მიმართულ სასჯელებთან დაკავშირებული კანონით დადგენილი ნორმებიდან გადახვევა. განსაკუთრებით ხაზგასასმელია, რომ მოსამართლეს არა აქვს უფლება სისხლის სამართლის სასჯელი დაუნიშნოს პირს მტკიცებულებების არსებული სტანდარტისგან გადახვევით.

- **დაკავების პირობები**

62. წინამდებარე დასკვნა არ ისახავს მიზნად დაკავების პირობებზე დეტალურად მსჯელობას, და მოცემული საკითხი CCJE-ს შემდგომი დასკვნის

საგანი გახდება²⁰. მოცემული თემა იმის მაგალითია, თუ რამდენად რთულია საჯარო ინტერესების დაცვის აუცილებლობისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულების დაბალანსება და შესრულება. ბევრ ქვეყნებში მაღალია იმის ცდუნება, რომ პრიორიტეტი ავტომატურად უშიშროებასთან დაკავშირებულ საკითხებს მიენიჭოს, რაც უფლებების დარღვევის რისკს ბადებს.

63. CCJE მოცემულ თემასთან დაკავშირებით ყურადღებას ამახვილებს მინისტრთა კომიტეტის მიერ წევრი სახელმწიფოების საყურადღებოდ 2006 წლის 11 იანვარს მიღებულ რეკომენდაციაზე Rec(2006)2, რომელიც ევროპული ციხის წესებს ეძღვნება.

64. პირებისთვის, რომლებიც დაკავებული არიან იმის გამო, რომ ტერორიზმში არიან ექვმიტანილი, გარანტირებული უნდა იყოს იურიდიული დახმარების დროული ხელმისაწვდომობა და მათ ინტერესებს მათ მიერ არჩეული ადვოკატი უნდა წარმოადგენდეს, დამოუკიდებლად იმისა, თუ სად იმყოფებიან ისინი დაკავებაში. სასამართლოებს სამართლებრივი დაცვის შესაბამისი საშუალებების დადგენისა და ღონისძიებების გატარების მოთხოვნის უფლება უნდა ჰქონდეთ, რათა დადგინდეს, ხომ არ დაექვემდებარა დაკავებული პირი არაადამიანურ, ღირსების შემლახველ მოპყრობას, ან დასჯას, და ამასთან დაკავშირებით მოსამართლეს უნდა შეეძლოს (თუ იგი მიზანშეწონილად მიიჩნევს, საკუთარი ინიციატივით) დაკავების ადგილების შემოწმება და ნებისმიერი დაკავებული პირის მონახულება.

iv. მოსამართლის როლი მოწმეების, დაზარალებულებისა და იმ პირების დაცვაში, რომლებიც მართლმსაჯულებასთან თანამშრომლობენ

65. ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულისთვის გასამართლება უმეტესწილად იმ პირების ჩვენებებზე დაყრდნობით ხდება, რომლებიც მჭიდროდ არიან დაკავშირებული ტერორისტულ დაჯგუფებებთან, და შესაბამისად, უფრო დაუცველები არიან, თუ მათ მიმართ, ან მათი ახლობლების მიმართ მუქარასა და დაშინებას ექნება ადგილი. ამასთან დაკავშირებით ამ პირების დაცვის საჭიროება წარმოიქმნება.

66. ტერორისტული აქტებისგან დაზარალებულ პირებსაც ესაჭიროებათ დაცვა ზეწოლისა და მუქარებისგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში ისინი არ გამოცხადდებიან სასამართლოში.

67. მოწმეების დაცვა მხოლოდ ეროვნულ დონეზე საკმაოდ რთულია იმ პირობების გათვალისწინებით, რომლებიც მოწმის ქვეყანაში არსებობენ.

²⁰ იხილეთ ევროპელ მოსამართლეთა გლობალური სამოქმედო გეგმა, დამტკიცებული მინისტრთა კომიტეტის მიერ მის 740-ე შეხვედრაზე, დოკუმენტი CCJE (2001) 24.

შესაბამისად, აუცილებელია საერთაშორისო თანამშრომლობა მოცემულ სფეროში არსებული სტანდარტების დაცვით²¹.

68. მოსამართლემ წონასწორობა უნდა დაიცვას დანაშაულის მოწმის/დაზარალებულის დაცვის საჭიროებასა და მოპასუხის სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებას შორის. ასეთი წონასწორობის დაცვა რთული ხდება, როდესაც მოწმე და დაზარალებული დაცვის პროგრამაში არიან ჩართული, რის გამოც კონტაქტი ეჭვმიტანილებსა და/ან მათ ადვოკატებს შორის შეიძლება უფრო რთული დასამყარებელი იყოს თავად სასამართლო პროცესზეც კი.

69. CCJE-ის მოსაზრებით, რადგანაც მოსამართლის ვალდებულებაა დაცვის უფლებების სრულად გათვალისწინება და მხარეთა თანასწორობის უზრუნველყოფა, იმ შემთხვევებში, როდესაც მოწმეები არ ესწრებიან სასამართლო სხდომას, ან ანონიმურობას ინარჩუნებენ, და შესაბამისად, მოპასუხეს არა აქვს მოწმის აცილების, ან შეკითხვების დასმის შესაძლებლობა, მოსამართლემ არ უნდა დააფუძნოს მსჯავრდება მხოლოდ, ან უმეტესწილად გამოძიების მოწმის ჩვენებაზე.

70. სასამართლო სისტემა სხვა გამოწვევების წინაშეც დგება, როდესაც ტერორიზმთან ბრძოლა დაზერვის სამსახურებისგან მიღებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით ხორციელდება (რაც ხშირად უცხო ქვეყნის დაზვერვის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას გულისხმობს). ასეთ შემთხვევაში სასწორზე დგება ინფორმაციის წყაროების, მოწმეების და დაზვერვის სამსახურების წევრების დაცვის საჭიროება. CCJE-ს მიაჩნია, რომ ასეთ შემთხვევებზე იგივე პრინციპები უნდა გავრცელდეს, როგორც 69-ე პარაგრაფშია აღწერილი.

71. მეორეს მხრივ, CCJE-ს მიაჩნია, რომ მოსამართლემ ასევე უნდა გაითვალისწინოს საერთაშორისო სამართლის ნორმები, მათ შორის ანტიტერორისტული კანონმდებლობა, როდესაც იგი მძიმე დანაშაულის შედეგად დაზარალებულის უფლებების დაცვის გარანტიას უზრუნველყოფს, განსაკუთრებით, როდესაც დაზარალებული საქმეზე მოწმის სტატუსში გამოდის. მოსამართლის მოვალეობაა უზრუნველყოს, რომ ყველა პროცესუალურ ეტაპზე ეფექტური ღონისძიებები გატარდეს, რათა სავარაუდო დაზარალებულების უფლებები სრულად იყოს დაცული, და იმავდროულად მოპასუხის უფლებების

²¹ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ წევრი სახელმწიფოების საყურადღებოდ შემუშავებული რეკომენდაცია Rec(2005)9 მოწმეებისა და იმ პირების დაცვის თაობაზე, რომლებიც მართლმსაჯულებასთან თანამშრომლობენ. ასევე იხილეთ: ტერორისტული აქტების მსხვერპლების დაცვასთან დაკავშირებული სახელმძღვანელო პრინციპები, მიღებული ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ წევრი სახელმწიფოების საყურადღებოდ 2005 წლის 2 მარტს; ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ წევრი სახელმწიფოების საყურადღებოდ შემუშავებული რეკომენდაცია Rec(85)11 დაზარალებულის პოზიციაზე სისხლის სამართლისა და პროცედურების ჩარჩოს შესაბამისად; და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მიერ წევრი სახელმწიფოების საყურადღებოდ შემუშავებული რეკომენდაცია Rec(97)13 მოწმის დამინებისა და დაცვის უფლებების შესახებ.

პატივისცემა იყოს უზრუნველყოფილი. იმ შემთხვევებში, როდესაც სხვა სტრუქტურებს არ გააჩნიათ შესაბამისი უფლებამოსილება, ან ისინი ვერ ატარებენ ადეკვატურ ზომებს დაზარალებულების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, მოსამართლე თავად არის ვალდებული უზრუნველყოს მოწმეების და მათი ოჯახის წევრების უსაფრთხოებისა და პირადი ცხოვრების უფლების დაცვა, მათთვის მართლმსაჯულების მისაწვდომობა, სამართლიანი მოპყრობა და უფასო იურიდიული დახმარება. მოსამართლის ზემოთხსენებული უფლებამოსილება არ უნდა შეიზღუდოს დაუსაბუთებლად სხვა ორგანოების მიერ ფინანსური, ან სხვა მიზეზების გამო.

72. CCJE-ს მიზანშეწონილად მიაჩნია, რომ როდესაც კანონით დადგენილი მოთხოვნები დაკმაყოფილებულია, დაზარალებულმა ადეკვატური კომპენსაცია უნდა მიიღოს სახელმწიფოსგან, ან დანაშაულის ამსრულებლების ქონების კონფისკაციის გზით მიღებული სახრები უნდა იყოს გამოყენებული დაზარალებულების კომპენსაციის მიზნით²².

73. და ბოლოს, CCJE ხაზს უსვამს, რომ სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს გამომძიებლების, მოსამართლეების და იმ სასამართლო მოხელეების უსაფრთხოება, რომლებიც ტერორიზმის საქმეებზე მუშაობენ.

დ. მოსამართლის როლი გამოხატვის თავისუფლებისა და სხვა უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვაში

74. ტერორიზმი დემოკრატიის არსის წინააღმდეგ არის მიმართული.

75. ტერორისტული საქმიანობის გაფართოებასთან ერთად, CCJE-ს მიაჩნია, რომ მოსამართლეებმა ყოველთვის უნდა დაიცვან სამართლის უზენაესობის ძირითადი პრინციპები, რომლებიც დემოკრატიული საზოგადოების საფუძველს წარმოადგენენ, მათ შორის, გამოხატვის თავისუფლება და სხვა ინდივიდუალური უფლებები. რადგანაც ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლამ არ უნდა გამოიწვიოს იმ ღირებულებებისა და უფლებების შელახვა, რომელთა განადგურებაც ტერორისტებს სურთ, დემოკრატიული ქვეყნებისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლოები იმ გამყოფი ხაზის სადარაჯოზე იდგნენ, რომელიც დემოკრატიულ საზოგადოებასა და იმ საზოგადოებას შორის არსებობს, რომელიც დემოკრატიას ებრძვის ისეთი მეთოდების გამოყენებით, რომლებიც

²² იხილეთ ტერორისტული აქტებისგან დაზარალებულების დაცვის სახელმძღვანელო პრინციპები: „ტერორისტული აქტებისგან დაზარალებულმა პირებმა სამართლიანი და ადეკვატური კომპენსაცია უნდა მიიღონ დროულად იმ ზიანისთვის, რომელიც მათ განიცადეს. როდესაც კომპენსაციის გადახდა არ არის შესაძლებელი სხვა წყაროებიდან, კერძოდ კი ტერორისტული აქტების ამსრულებლების, ორგანიზატორების და სპონსორების ქონების კონფისკაციიდან მიღებული სახსრებით, სახელმწიფო, რომლის ტერიტორიაზეც ტერორისტულ აქტს ჰქონდა ადგილი, სახსრები უნდა გამოყოს დაზარალებულების მიერ განცდილი პირდაპირი ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური ზიანის კომპენსაციისთვის, დამოუკიდებლად მათი მოქალაქეობისა (პრინციპი 7.1).

თავად ლახავენ გამოხატვის თავისუფლებას, ან ისეთ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორცაა უმცირესობების უფლებები, ან პოლიტიკური თავისუფლებები.

76. განიხილავს რა მოსამართლეების, როგორც კანონის ინტერპეტაციის უფლებამოსილების მქონე პირების როლს ტერორიზმთან დაკავშირებული საქმეების ჭრილში, CCJE ყურადღებას ამახვილებს ევროპის საბჭოს ჩარჩო გადაწყვეტილებაზე 2002/475/JHA, რომელშიც ევროგაერთიანება მოითხოვს ხელშემკვრელი მხარეებისგან ტერორიზმის ტოლფასი დანაშაულის სახით განიხილონ, და დასაჯონ ისეთი დანაშაულის სახეები, „რომლებმაც თავისი ხასიათისა და კონტექტის გათვალისწინებით, შეიძლება სერიოზული ზიანი მიაყენონ ქვეყანას, ან საერთაშორისო ორგანიზაციას, და რომელთა მიზანია მოსახლეობის დაშინება, ან მთავრობის ან საერთაშორისო ორგანიზაციის გარკვეული ქმედებების ჩადენის, ან მათგან თავის შეკავების იძულება, ან ქვეყნის ან საერთაშორისო ორგანიზაციის ფუნდამენტალური პოლიტიკური, კონსტიტუციური, ეკონომიკური ან სოციალური სტრუქტურების სერიოზული დესტაბილიზაცია ან განადგურება.“ წევრ სახელმწიფოებს ასევე ვალდებულება ეკისრებათ დასაჯონ ისეთი განზრახ ქმედებები, რომლებიც „ტერორისტული ჯგუფის ხელმძღვანელობასთან“, ან ტერორისტულ საქმიანობაში მონაწილეობასთანაა დაკავშირებული, როდესაც პირს გაცნობიერებული აქვს, რომ ასეთ ქმედებებში მონაწილეობა კრიმინალურ საქმიანობას წარმოადგენს; სახელმწიფოებმა ასევე უნდა დასაჯონ ზემოთხსენებული დანაშაული ჩადენაში წაქეზება, დახმარება ან თანამონაწილეობა, ან ასეთი დანაშაულის ჩადენის მცდელობა.

77. მიუხედავად ამისა, ჩარჩო გადაწყვეტილების ნაწილ (10)-ში ასახულია, რომ ზემოთხსენებული არ უნდა იყოს ინტერპრეტირებული ისე, რომ დასაშვებად იყოს მიჩნეული ფუნდამენტალური უფლებების შეზღუდვა, ან შეკვეცა (მათ შორის შეკრებისა და გაერთიანების, გამოხატვის თავისუფლების, ან გაფიცვებისა და დემონსტრაციების მოწყობის უფლებებისა); მე-5 მუხლი ასევე ადგენს, რომ დაკისრებული სასჯელები არა მხოლოდ ეფექტური და გამასწორებელი უნდა იყოს, არამედ თანაზომიერიც. CCJE იზიარებს ამ მიდგომას.

78. CCJE-ს ესმის, რომ სახელმწიფოს ვალდებულებაა საზოგადოების თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, მაგრამ იმავდროულად ეს მიზანი კანონის დაცვით უნდა იყოს მიღწეული, და არა ფუნდამენტალური თავისუფლებების შელახვის ხარჯზე.

79. გარკვეულ საფრთხეებს ქმნიან ადამიანები, რომელთა აზრით ტერორიზმის გამართლებაა შესაძლებელი იმ საფუძველზე, რომ იგი წარმოადგენს რეაქციას მსოფლიოს გარკვეულ ქვეყნებში არსებულ პოლიტიკურ, იდეოლოგიურ, რელიგიურ და ეკონომიკურ ჩაგვრაზე. რადგანაც ზოგ შემთხვევებში ასეთმა დამოკიდებულებამ შეიძლება საფრთხე შეუქმნას დემოკრატიულ საზოგადოებებს, ბოლო პერიოდში ტერორიზმის გამართლებასა და განდიდებაზე მიმართული

გამონათქვამების ("*Apologie du terrorisme*") აკრძალვა, ტერორიზმის საფრთხესთან ბრძოლაზე მიმართული ძალისხმევის კიდევ ერთი გამოხატულებაა.

80. მკაფიო განსხვავება არსებობს გარკვეულ განცხადებებსა და ქცევას შორის, რომელიც ფუნდამენტალური უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობად მოიაზრება მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი განცხადებები და ქცევა შეიძლება პოლიტიკურად იყოს მოტივირებული ან სადაო, და ტერორისტული აქტების წაქეზებაზე, ხელშეწყობაზე, მხარდაჭერაზე ან განდიდებაზე მიმართულ განცხადებებს და ქცევას შორის. ამათ შორის სხვაობა ნათლად უნდა იყოს ასახული კანონმდებლობაში, რომლის შესრულებასაც აღმასრულებელი ხელისუფლება უზრუნველყოფს, მაგრამ სასამართლოს პრეროგატივაში უნდა შედიოდეს როგორც კანონმდებლობის, ასევე მისი აღსრულების გზების შესწავლა და შეფასება. იმავდრულად აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად იმისა, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებებში სასამართლომ ხელისუფლების სხვა შტოების მოსაზრებები უნდა გაითვალისწინოს, იგი უფლებამოსილი უნდა იყოს განიხილოს იმ ზომების მიზანშეწონილობა და თანაზომიერება, რომლებმაც შესაძლოა ეროვნული კონსტიტუციით, ან ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებული ფუნდამენტალური უფლებები შელახონ.

81. ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაული კანონმდებლობაში უნდა იყოს ასახული და სისხლის სამართლის წესით ისჯებოდეს. გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, რომელიმე კონკრეტული საქმიანობა წარმოადგენს თუ არა კანონის დარღვევას, ჩვეულებრივმა სასამართლოებმა უნდა მიიღონ სამართლის უზენაესობის პრინციპებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნების გათვალისწინებით, და ასეთი გადაწყვეტილებები მართლზომიერი გზებით მიღებული მტკიცებულებების საფუძველზე, და ყოველგვარი ზეწოლის გარეშე უნდა იყოს მიღებული. სასამართლო უფლებამოსილია სამოქალაქო და სისხლის სამართლით გათვალისწინებული პრევენციული ღონისძიებების გატარების თაობაზე მიიღოს გადაწყვეტილება ისეთი მასალების მომზადების ან გავრცელების აკრძალვის, ან შეზღუდვის მიზნით, რომლებიც ტერორისტული აქტების ჩადენისკენ წააქეზებენ.

82. მოსამართლეებს ზოგჯერ საკმაოდ რთული და წინააღმდეგობრივი გადაწყვეტილებების მიღება უწევთ, როდესაც მათი განხილვის საგანს წარმოადგენს ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისობა ფუნდამენტალურ უფლებებსა და თავისუფლებებთან დაკავშირებულ მოთხოვნებთან, და როდესაც მათ უნდა შეაფასონ, თუ რამდენად შეიძლება იყოს კვალიფიცირებული გარკვეული ქმედება ტერორისტულ დანაშაულად ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად. განსაკუთრებით რთული ხდება ვითარება, როდესაც მოსამართლემ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს იმის თაობაზე, გარკვეული სიტყვები და ქმედებები ტერორისტული აქტისკენ უკანონო წაქეზებას წარმოადგენს, თუ ტერორიზმის გამართლებას და განდიდებას. როგორც პრაქტიკამ აჩვენა, ეროვნული და საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებული ტერორიზმის დეფინიცია გარკვეულ პრობლემებს ქმნის, როდესაც დადგენილი უნდა იყოს

გარკვეული ძალადობრივი პოლიტიკური ქმედებები, რომლებიც ძირითადად უცხო ქვეყნის ტერიტორიაზეა ჩადენილი, ან ჩადენილი უნდა იყოს, და/ან მათი დაფინანსება, ან ტერორისტული აქტების ჩადენის მიზნით პირების რეკრუტირება და წვრთნა, უნდა იყოს კვალიფირებული ტერორისტულ აქტად თუ არა, რადგანაც ზოგ შემთხვევებში გარკვეული ქმედებები შეიძლება გაერთიანებული ერების ქარტიის 51-ე მუხლის შესაბამისად ინდივიდუალური ან ჯგუფური თავდაცვის სახით უნდა იყოს კვალიფიცირებული.

83. ზოგადად, ტერორისტულ დანაშაულთან დაკავშირებულ საქმეებს მედია და საზოგადოება დიდი ყურადღებით ადევნებს თვალს და ხშირად სასამართლო გადაწყვეტილებები ფართო განსჯის, ან კრიტიკის საგანი ხდება. სახელმწიფოების ტერორიზმთან ბრძოლაზე მიმართულმა ძალისხმევამ გარკვეული ქმედებების კრიმინალიზაცია გამოიწვია. აღსანიშნავია, რომ ამ ქმედებებს, და გამოხატვის თავისუფლებასა და პოლიტიკურ თავისუფლებებს შორის ძალიან ვიწრო გამყოფი არსებობს. CCJE-ს მიაჩნია, რომ სახელმწიფოების მიერ მსგავსი გადაწყვეტილებების მიღების უფლებამოსილების მოსამართლეებისთვის მინიჭებასთან დაკავშირებით აუცილებელია გათვალისწინებული იყოს, რომ სასამართლო პროცესები მშვიდ ატმოსფეროში უნდა მიმდინარეობდნენ.

84. როგორც პოლიტიკოსებმა, ასევე მედიამ, თავი უნდა შეიკავონ მოსამართლეებზე ისეთი ზეწოლისგან ან შეტევისგან, რომელიც სცდება ლეგიტიმური კრიტიკის ფარგლებს. ასეთ შეტევებზე რეაგირება შესაბამისმა დამოუკიდებელმა ორგანომ უნდა განახორციელოს (იხილეთ CCJE-ს დასკვნა No. 6, პარაგრაფი C.13). CCJE-ს აზრით, თავის მხრივ სასამართლოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ პროცესებს შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე მოსამართლე გაუძღვება. შესაბამისი ტრენინგები დაეხმარება მოსამართლეებს ტერორიზმის, და მისი განმაპირობებელი ისტორიული, პოლიტიკური და სოციალური კონტექტის უკეთ გაგებაში.

85. ძირითადი გზავნილი იმაში მდგომარეობს, რომ იმ საფრთხის გამო, რასაც ტერორიზმი უქმნის სამართლის უზენაესობას, არ უნდა იყოს გამოყენებული ისეთი ღონისძიებები, რომლებიც თავად უქმნიან საფრთხეს ფუნდამენტალურ დემოკრატიულ ღირებულებებს, ადამიანის უფლებებს, ან სამართლის უზენაესობის პრინციპს. მოცემული გზავნილის გაზიარება ხელს შეუწყობს იმ რისკის შემცირებას, რომ თავად ტერორიზმის აღკვეთაზე მიმართულმა ზომებმა გამოიწვიონ დამაბულობის ესკალაცია და საპასუხო ტერორისტული ქმედებები. მოცემული გზავნილი დემოკრატიული ქვეყნების საზოგადოებამ, პოლიტიკოსებმა და მედიამ თანაბრად უნდა გაიგოს და მიიღოს.

რეკომენდაციებისა და დასკვნების შეჯამება

ზემოთხსენებული დასკვნების გათვალისწინებით CCJE რეკომენდაციას უწევს სახელმწიფოებს:

ა. კონსულტაციები გაიარონ მოსამართლეებთან ისეთი კანონმდებლობის შემუშავების დროს, რომელმაც შეიძლება გავლენა მიახდინოს არსებით და პროცესუალურ უფლებებზე, და უზრუნველყონ, რომ ყველა ადმინისტრაციული ან რეპრესიული ღონისძიებები, რომლებიც შეიძლება ტერორიზმთან ბრძოლის მიზნით გატარდეს, და რომლებმაც შესაძლოა ზეგავლენა მოახდინონ ადამიანების უფლებებზე, დამოუკიდებელი სასამართლო ორგანოს კონტროლს დაექვემდებარებინან;

ბ. უარი თქვან სპეციალური სასამართლოს შექმნაზე (*tribunaux d'exception*) ან ისეთი კანონმდებლობის მიღებაზე, რომელიც ტერორიზმის აღკვეთაზე მიმართული ადმინისტრაციული ღონისძიებების, ან სისხლის სამართალწარმოების კონტექსტში შეუსაბამობაშია საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებთან;

გ. უზრუნველყონ, რომ სისხლის სამართლის ფუნდამენტალური პრინციპები ისევე გავრცელდება ტერორისტულ ქმედებებზე, როგორც სხვა დანაშაულზე, და რომ ასეთი დანაშაულის შემადგენელი ელემენტები ნათლად არის განსაზღვრული;

დ. ხელი შეუწყონ საერთაშორისო თანამშრომლობას ტერორიზმთან ბრძოლის სფეროში, კერძოდ კი, საერთაშორისო ორგანიზაციების ეგიდით ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულის დეფინიციების შემუშავებაში;

ე. უზრუნველყონ ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულის მოწმეებისა და დაზარალებული პირების, აგრეთვე გამომძიებლების, მოსამართლეების და სხვა სასამართლო მოხლეების უსაფრთხოება, რომლებიც ასეთ საქმეებთან არიან შეხებაში;

CCJE რეკომენდაციას უწევს ეროვნულ სასამართლოებს:

ა. უკეთ შეისწავლონ ტერორიზმის განმაპირობებელი ისტორიული, პოლიტიკური და სოციალური კონტექსტი, ისევე როგორც გაეცნონ შესაბამის ეროვნული და საერთაშორისო სამართლის ინსტრუმენტებს;

ბ. მოქმედებენ რა კანონის ინტერპრეტაციაზე პასუხისმგებელი პირებისა და ინდივიდუალური უფლებებისა და თავისუფლებების გარანტორების სახით,

უზრუნველყონ, რომ ერთის მხრივ ტერორისტული დანაშაული (მათ შორის ასეთი აქტების წაქეზება, მომზადება, ჩადენა და დაფინანსება) კანონით იქნება დასჯადი, ხოლო მეორეს მხრივ, ტერორიზმის გამო სამართლებრივი დევნა მიზნის თანაზომიერია, და რომ საჯარო ინტერესების დაცვის აუცილებლობა შეჯერებულია ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების დაცვის საჭიროებასთან;

გ. უზრუნველყონ, რომ წინასწორობაა დაცული ტერორისტული აქტების მოწმეებისა და დაზარალებული პირების დაცვის საჭიროებასა, და იმ პირების უფლებების დაცვას შორის, რომლებმაც ასეთ აქტები ჩაიდინეს.